

Udvalget for Natur, Miljø og Klima
Rådhuset
7500 Holstebro

Fremsendes via biolog Jakob Larsen

Ulfborg d. 25.11.2020

Foreningen har modtaget Forvaltningsplan for bæver 2020.

I forhold til de bemærkninger Sammenslutningen ved Storå, som repræsenterer mere end 2000 medlemmer, har fremsendt til høringsmaterialet til denne forvaltningsplan, synes vi stadig, at forvaltningsplanen på ingen måde tager et tilstrækkeligt hensyn til den del af faunaen, der foregår under vandoverfladen.

Formålet med henvendelsen til udvalget er, at bede udvalget forholde sig til de anførte betragtninger og efterfølgende rette henvendelse til Miljøstyrelsen for at få forvaltningsplanen tilrettet.

Det er efter vores opfattelse helt nødvendigt.

Vi deltager gerne som medunderskrivere, og man kunne overveje at invitere Danmarks Sportsfiskerforbund og DTU Aqua med – sidstnævnte som faglig sparring.

Man kan kort opregne problemer og ønsker:

1. Det bør være muligt, at helt at friholde kvalitetsstrækninger for bæverdæmninger.
2. Der savnes en ordentlig kobling mellem bæverhandlingsplanen og forholdet til de truede fiskearter.
3. Der er ikke redegjort for, hvordan skal kommunerne forholde sig, når målopfyldelse ikke kan ske grundet dæmningsbyggeri.
4. Skulle man i pkt. 3 konkludere, at kommunen så løsnes fra kravet, accepterer man en naturforarmelse, hvor man mener, at laks, ørred og andre truede arter er mindre vigtige. Det vil være langt fra vores virkelighed.
5. Man (staten) bør overveje at kompensere det udførte frivillige arbejde, hvis dæmningerne bevirker, at arbejdet er omsonst.
6. Man monitorer bæverens omgivelser (floristisk monitoring).
Man bør også foretage en monitoring af faunaen under vandoverfladen.
7. Det ses som et gode, at dæmninger kan virke som sandfang. I bedste fald kun hvis de også tømmes.
8. Der er ikke en konklusion om dæmnings skadevirkning på fiskebestande. Der skal bemærkes, at faldet i danske vandløb er ringe, og at der derfor også vanskeligere opstår alternative forgreninger. Med andre ord bliver dæmningerne ofte 100 % spærringer.
9. Det er korrekt, at der tilføres mere dødt ved, men man overser, at insektlivet i strømvand netop er tilpasset dette. Man måles på "de gode insekter", der næppe vil være at finde i de opståede døde områder af vandløbet.

10. El.-hegn og "flimmer" hen over vandløb er enten ikke funktionelt i praksis eller så langt fra en naturoplevelse, man kan komme.
11. Man skubber en del udgifter over på vandløbsmyndigheden/private. Det forekommer ikke umiddelbart rimeligt, da det vestjyske område er kendetegnet ved mange vandløb i varierende størrelse – helt i modsætning til f.eks. Sjælland. Man pålægger dermed også de vestjyske kommuner/lodsejere mange flere udgifter end i resten af landet.
12. Endelig er det ønskværdigt, hvis også DTU Aqua er repræsenteret i den årlige gennemgang af forvaltningsplanen. Vi har ikke megen tiltro til, at Vildtforvaltningsrådet kan varetage vandløbenes og det tilhørende dyrelivs interesser.
Den manglende repræsentation af eksperter på fiskeområdet ses tydeligt i forvaltningsplanen.

Generelt

Store dele af nedenstående er helt enslydende med det høringssvar, der blev fremsendt til Miljøstyrelsen, men bemærkningerne er desværre stadig aktuelle.

Der er fortsat en bemærkelsesværdig ringe beskrivelse af forhold, hvor bæverens tilstedeværelse påvirker arter negativt.

Vi kender bedst det vestjyske område, hvorfor vore bemærkninger tager udgangspunkt i det.

Storå-systemet er et af landets største vandsystemer, og den har en del fine sidevandløb, der enten allerede har eller potentielt kan få gode gydemuligheder for forskellige arter af fisk.
Af arter kan fremhæves ørred og laks.

Fælles for disse arter er, at de ikke bare er migrerende men også anadrome.

Det er derfor helt afgørende for disse arter, at der er kontinuitet i vandløbet.

For begge arters vedkommende er dæmninger direkte skadelige for gydepladserne (sedimentation) samt adgangen til gydepladserne.

Gydepladserne kan betegnes som en kritisk resurse for begge arter.

Laks monitoreres internationalt og er en art i stærk tilbagegang.

I Danmark er det ved en flot indsats fra mange sider lykket at vende denne udvikling og i Storå endda som det eneste sted i Danmark i en sådan grad, at bestanden nu skal klare sig uden udsætning.

En bevarelse af status forudsætter dog, at adgangen til gydemuligheder ikke forringes, og den må meget gerne forbedres.

Der skal ikke meget til at den gode udvikling vender.

Ørreder omtales ikke ofte, da de ikke monitoreres på samme måde, men det er værd at bemærke, at ørredbestanden i Danmark generelt har det meget dårligt.

For Storå-systemets vedkommende er havørredbestanden særdeles langt fra det både mulige og ønskelige niveau.

Fagligt input herom kan hentes hos DTU Aqua.

Ørreder gyder bl.a. helt oppe i de små vandløbsspidser.

Relativ ny viden viser, at laks også bruger vandløbsspidserne, mens de er små, idet der er et opstrøms træk af lakseyngel.

Eksempler på vandløbspleje

Offentlige instanser, herunder Holstebro Kommune, har sammen med lystfiskere gennem mange år arbejdet for at øge bestanden af laks og ørred. Der er brugt store summer på arbejdet fra især det offentlige, men også lystfiskerne har finansieret pæne beløb ud af medlemskontingenter.

Derudover er der lagt 1000-vis af timer i frivilligt arbejde.

Eksempelvis finansierer foreningen i 2020 fuldt 2 projekter (Hulbæk og Lægård Bæk) og yderligere 2 delvist sammen med Holstebro Kommune (Vegen Å og Felding Bæk).

Herudover er vi medfinansierende i andre projekter i Storåsystemet sammen med sammenslutningen.

Det er, for at bevare momentum og den frivillige indsats, nødvendigt med en meget smidig sagsbehandling i forhold til helt at kunne fjerne eventuelle dæmningsbyggerier i de gode gydevandløb.

Af hensyn til kontinuiteten skal det gælde såvel primære som sekundære dæmninger.

Vandløbsmyndigheden kan givet bistå med udpegning af disse vigtige vandløb, da de har det bedste lokalkendskab.

Er en fjernelse af dæmningen ikke nok, må man gå til flytning af bæverne eller ultimativt regulering.

Vandsystemet rummer mange vandløb, hvor bæveren godt kan accepteres, men som nævnt må vandkvalitetsmæssigt gode gydevandløb helt friholdes for dæmninger.

Det skal også gælde de potentielt gode.

Det er netop disse vandløb laks og ørred benytter til gydning, mens vandkvaliteten er af mindre betydning for bæveren.

Eksempelvis kan nævnes, at der er investeret over kr. 1.000.000,- til fjernelse af opstemninger og etablering af gydebanker i Gryde Å, der er et tilløb til Storå.

Det er paradoksalt at se, at bæveren herefter kan få lov at etablere nye spærringer i selvsamme vandløb.

Her i november 2020 er der mindst 6 dæmninger.

Dæmnings betydning

Det er almindelig kendt, at både for optrækkende gydefisk og for nedtrækkende yngel er opstemninger en forhindring, der ikke nødvendigvis overvindes, selv om det ser ud til at være muligt.

Det giver naturligvis et "produktionstab" af fiskeyngel.

Man antager, at ca. 75 % af fiskene ikke passerer opstemninger, selv om det er muligt.

Et tænkt eksempel i Gryde Å: Vi regner med 500 potentielle gydepar (det reelle tal er langt mindre).

Der fratrækkes 75 % pr. opstemning (=bæverdæmning).

Opstemning 1: 125

Opstemning 2: 31

Opstemning 3: 8

Opstemning 4: 2

Opstemning 5: 0

Opstemning 6: 0

Det betyder, at der ikke er fisk overhovedet til gydning efter opstemning 5. Man kan tænke, at de øvrige par benytter de nedre dele, men det er heller ikke tilfældet, idet ørreder gyder i de små/meget små vandløb. Se bilag 1.

Dramatisk konsekvens

Konsekvensen bliver dramatisk, idet der vanskeligt eller slet ikke kan ske målopfyldelse, idet de større dele af et vandløb (uanset dæmningerne) skal opfylde målsætningerne, men det bliver ikke muligt, da de fisk, der skal sikre det, aldrig kommer (neddriftende yngel).

Gryde Å, nov. 2020: Bæverdæmning med 100 % spærring

Det er kommunens ansvar, at der sker målopfyldelse, men der kan ganske enkelt ikke produceres yngel nok til, at det kan ske.

Det må derfor også være væsentligt for kommunen, at der ikke er bæver i de vigtige gydevandløb.

En helt tilsvarende problemstilling ses i Idom Å, der ligeledes er et tilløb til Storå.

Også her er der brugt ca. kr. 1.000.000,- på dambrugsnedlæggelse og vandløbsrestaurering.

Der er også observeret bæver i de øvre dele af Vegen Å – igen et vandløb, hvor kommunen (og sportsfiskerne) har lagt stor ressourcer.

I forhold til regneeksemplet s. 3 er det værd at nævne, at disse tal gælder, hvis der er passagemulighed. Som nævnt i oplistningen pkt. 8 s. 1, er der i danske vandløb grundet det lave fald mange steder tale om 100 % spærringer, hvilket kun forværrer situationen.

Ser man på vandløbssystemet som helhed, er der brugt rigtig mange penge med betydelige tilskud fra staten til opkøb af opstemningsrettigheder.

En god del af disse penge kan være spildt, hvis man ikke sikrer mulighed for dæmningsfjernelse.

Forvaltningsplanen forholder sig til økonomi hos private, landbrug og skovbrug, men der er ikke megen fokus på den økonomi, kommuner og sportsfiskere har lagt både i hård valuta og i et stort antal frivillige timer.

Dårlige eller uanvendelige forvaltningsredskaber

Der har været en praksis med en periodevis delvis nedrivning af dæmningerne i vandløbet, men det er langt fra en optimal løsning.

Dels er kontinuitetsprincippet uanset dette brudt, dels opstår der damme bag dæmningen, hvor der sker bundfældning af substrat, fordi vandhastigheden nedsættes væsentligt.

Afhængig af, hvor en dæmning etableres, vil substratet kunne sammenkitte gydebanks, så de er uden effekt.

Ved nedtrækningsmetoden må man forudse, at det opsamlede substrat sendes videre i klumper med risiko for tilslamning af nedstrøms beliggende gydebanks.

Der omtales både delvis nedrivning og rørgennemføring. Det er efter vores opfattelse ikke ønskelige løsningsforslag, hvor der er tale om vigtige vandløb.

Den naturlige dynamik/kontinuitetsprincippet er sat ud af kraft i vandløbet, når der bygges dæmninger, og løsningsforslagene kan ikke udligne dette.

Rørmetoden er i praksis ikke gangbar. Det ved enhver, der har skullet renholde en rist i et vandløb.

Der skal minimum være tilsyn 1 gang i døgnet og i løvfaldsperioden flere gange.

Som nævnt har opstrøms trækkende gydefisk en tilbøjelighed til at stoppe ved opstemninger.

De vil ikke nødvendigvis forcere denne – ej heller via et rør.

Nedstrøms migration af ørred- og lakseyngel sker i vandoverfladen.

Det er derfor ikke sandsynligt, at de vil benytte et rør, og er der rist i, vil det være umuligt.

Hel – eller delvis nedbrydning af dæmning kan ikke indskrænkes til den nævnte periode.

I nov. – dec. er der ganske rigtigt et optræk af laks og ørred til gydepladserne.

For specielt ørreds vedkommende kan dette optræk udmærket være igangsat tidligere, og de sidste gydninger kan sagtens ske senere.

Efter gydeperioden trækker de udlegede fisk tilbage til hovedvandløbet for at vende tilbage til havet.

Det sker fra dec. - marts/april.

Udtrækkende yngel er aktiv fra især marts – april, men naturen er så viseligt indrettet, at jo større fiskene bliver, jo længere trækker de nedstrøms i vandløbet.

Det er en migration, der strækker sig over det meste af året.

Hertil kommer, at der er et regulært efterårsnedtræk af yngel, der er på vej mod havet.

Stalling og lampret har ikke været nævnt, men de bør også medtænkes.

Lampret har en livscyklus, der ikke er enkel at definere, idet den varierer fra art til art og faktisk også fra vandløb til vandløb.

Iflg. Atlas over danske Ferskvandsfisk migrerer eksempelvis flodlampret sommer, efterår og igen om foråret. I nogle vandløb sker migrationen en gang om året, i andre 2 gange.

Den ekstremt pressede stalling kræver frisk strømmende lavt vand på gydestederne.

Stalling gyder om foråret.

Efter klækning søger ynglen nedstrøms.

Ovenstående arter er alle afhængig af kontinuitet i vandløbet – vel at bemærke en kontinuitet, der i praksis skal være der helårlig.

Konklusionen må derfor entydigt være, at der ikke kan og må være dæmninger i vandløb, der udpeges som værdifulde gyde- og opvækstvandløb.

Mulige konsekvenser fra et foreningssynspunkt

Hvis man tillader dæmninger i gode/potentielt gode gyde- og opvækstområder, tvinges man som lystfiskerorganisation til kraftigt at overveje, om man skal fortsætte arbejdet med vandløbsrestaureringer både i penge og tid.

Som det allerede er udvalgt bekendt, investerer foreningen hvert år en del penge i vandløbsrestaureringer – penge, der er hentet ud af kontingentet.

Indsatsen i vandløbene har til formål at medvirke til sikring af målopfyldelsen, der desværre mange steder langt fra er nået.

I al beskedenhed er vi medvirkende til at løse en opgave, som kommune og stat har.

Denne målopfyldelse vil næppe kunne ske, hvis der er bæverdæmninger.

Det skal anføres, at tildeling af en laksevote er bundet op på, at der udføres frivilligt arbejde.

Den problematik rejser vi i relevant forum.

Man kunne sammenfatte det hele sådan:

Storåsystemet har allerede ved kraftværket mistet 64 % af gydeområderne.

Det resterende område skal sikre mindst en stabil og gerne stigende laksebestand, hvor der nu skal tages et uforholdsmæssigt stort hensyn til bæverne.

Det hænger ikke sammen!

Med venlig hilsen

Holsteb ro og Omegns Fiskeriforening

Gunnar H. Pedersen

Formand

Ove Krarupsvej 17

DK-6990 Ulfborg

Tlf.: +45 20 46 82 58

Mail: gunnar@houlbypedersen.dk

Hjemmeside: www.hof-storaa.dk

BILAG 1

Faunapassageudvalget

Uddrag af samlerapport s. 24:

Betydningen af effektive fiskepassager

Det er afgørende for vildfiskebestandene, at fiskepassagerne er effektive og umiddelbart kan bruges af de fisk, der er på vandring, og at de ikke resulterer i nævneværdige forsinkelser. Problemstillingen er illustreret på figur 3.4, der simulerer situationer med fiskepassager, der sorterer i fiskene (ikke fuldstændig fri passage). Figuren viser, hvor mange af 100 gydemodne fisk, der når frem til gydevandløbene, hvis de først skal passere opstrøms gennem et antal passager (men kan lige så godt bruges til at vise tabet ved nedstrøms passage). Et eksempel: Hvor mange fisk når frem til gydevandløbene, hvis fiskene f.eks. først skal passere 5 opstemninger med fiskepassager ?

Svaret er at: •hvis kun 25 % af fiskene finder vej ved hver passage, når ingen af de 100 fisk frem til gydevandløbene.

Faktisk kommer der ikke engang fisk forbi den fjerde passage.

- ved 50 % effektivitet af hver passage når kun 3 fisk igennem fem passager (3 %).
- ved 75 % effektivitet når 24 fisk frem (under en fjerdedel), og
- ved 90 % effektivitet når 59 fisk frem (lidt over halvdelen)

Man skal altså op på en effektivitet på næsten 100 % ved hver passage, hvis en rimelig andel af fiskene skal kunne passere flere passager. Selv ved 75 % effektivitet når under en fjerdedel af fiskene frem til gydevandløbene, hvis de først skal passere 5 fiskepassager. Og i dette regnestykke er effekten af evt. forsinkelser ikke medtaget, hvor forsinkelsen i sig selv kan betyde, at fiskene aldrig når frem.